

پهلوی سوم!

(آنچه ماهواره‌ها از پهلوی ترسیم کرده‌اند)

حسن بشیر

کاظم مؤذن

نوازش جوانم

کتاب اندیشه

پهلوی سوم!

(آنچه ماهوارها از پهلوی ترسیم کرده‌اند)

حسن بشیر (استاد تمام دانشگاه امام صادق(ع))

کاظم مؤذن

ناشر: انتشارات کانون اندیشه جوان

طراح جلد: حامد مغروری

چاپ اول: ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

چاپ و صحافی: چاپخانه بوستان کتاب قم

انون اندیشه جوان

شماره: شیر، خن، ۱۳۳۳ -

عنوان و نام پدیدآور: آنچه ماهوارها از پهلوی ترسیم کرده‌اند/ حسن بشیر.

مشخصات نشر: تهران: کانون اندیشه جوان، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: ۹۶ ص.

شابک: ۸-۳۰۴-۱۵۹-۶۰-۹۷۸-

وضعیت فهرست‌نویسی: فهرست‌نویسی شده

یادداشت: کتابنامه. یادداشت: نما.

موضوع: انقلاب ۵۷ (برنامه تلویزیونی).

موضوع: رضا پهلوی، ۱۳۳۹. موضوع: پهلوی، خاندان.

موضوع: Pahlavi(Family)

موضوع: elab-e-57 (Television program)

موضوع: تلویزیون -- بخش مستقیم ماهوارهای -- جنبه‌های سیاسی.

موضوع: Direct broadcast satellite television -- Political aspects.

تلویزیون -- بخش برنامه‌های فارسی -- جنبه‌های سیاسی.

موضوع: television broadcasting, Iranian -- Social aspects.

شناسه افزوده: مؤذن، کاظم-۱۳۶۷.

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۶ ۵ب۸الف PN1۹۹۲/۷۷

رده‌بندی دیویی: ۷۹۱/۴۵۷۲

شماره کتابشناسی ملی: ۴۹۱۵۶۱۰

تقاطع بزرگراه شهید مدرس و خیابان شهید بهشتی، پلاک ۵۶

تلفن ۸۸۵۰۵۴۰۲ - ۸۸۵۰۳۳۴۱

همه حقوق محفوظ است

فهرست

پیشگفتار	۹
ساختار و نگارش	۱۳
مقدمه	۱۵
علت انتخاب و تحلیل مستند انقلاب ۵۷	۱۵
درباره شبکه «من و تو»	۱۷
زمینه‌های اجتماعی و سیاسی مستند انقلاب ۵۷	۱۸
روش تحلیل مستند و علت انتخاب آن	۱۹
رویکرد و دیدگاه محقق در مواجهه با مستند انقلاب ۵۷	۲۱
فصل اول: معرفی روایت مستند و اجزای وارد تحلیل	۲۳
۱. توصیف کلی روایت مستند انقلاب ۵۷	۲۳
۲. تبیین مؤلفه‌های گفتمانی مستند انقلاب ۵۷	۲۹
فصل دوم: معرفی مؤلفه‌های گفتمانی و تشریح ارتباط آنها با روایت قدرت	۳۵
۱. تصویرسازی از شخصیت شاه و اطرافیان	۳۵
۱-۱. مذهبی بودن و رابطه خوب شاه با روحانیت	۳۸
۱-۲. نقش آفرینی محوری شاه در عرصه بین‌المللی به‌ویژه در ماجرای افزایش قیمت نفت	۴۱
۱-۳. قاطعیت و مظلومیت شاه در مسیر حفظ حقوق مردم	۴۵
۱-۴. مسلط بودن شاه و سران رژیم پهلوی به زبان‌های جهانی	۴۹
۱-۵. محبوبیت شاه میان اکثریت خاموش مردم	۵۱
۱-۶. شاه حامی اقدامات دموکراتیک و حقوق زنان	۵۳
۲. دستاوردهای شاه و شرایط کشور پیش از انقلاب اسلامی	۵۷

- ۱-۲. توسعه افسانه‌ای ایران در دو دهه منتهی به انقلاب اسلامی ۵۹
- ۲-۲. هوشمندی شاه در بهره‌مندی از فرصت افزایش قیمت نفت ۶۴
- ۲-۳. افزایش اقتدار نظامی کشور در مسیر منافع ملی و دفاع از کشور ۶۶
- ۲-۴. رفتار احترام‌آمیز قدرت‌های جهانی با مستولان و مردم ایران ۶۸
- ۲-۵. سیاست‌های فرهنگی رژیم پهلوی از قبیل جشن هنر شیراز ۷۰
۳. دفاع از برخی اقدامات خاص شاه ۷۲
- ۳-۱. رابطه عقلانی شاه با کشورهای غربی در عین استقلال و دفاع از حقوق مظلومان ۷۳
- ۳-۲. انکار نقش آمریکا در کودتای ۲۸ مرداد ۷۶
- ۳-۳. دفاع از اقدامات شاه از قبیل کاپیتولاسیون ۷۸
- ۳-۴. دفاع از سیاست‌های توسعه و فعالیت‌های آن ۸۱
- ۳-۵. قانونی و انگریز شدن دادن سرکوب و کشتار مخالفان ۸۴
- ۳-۶. غیر واقعی شدن زندگی مردم ایران و سکوت درباره فساد ۸۸
۴. قرار گرفتن در جایگاه آسیب‌ناپذیر عملکرد رژیم پهلوی در مواجهه با انقلابیون ۹۰
- ۴-۱. وجود اختلاف و ناهماهنگی با مستولان در نحوه برخورد با مخالفان ۹۳
- ۴-۲. امتیاز دادن یک‌طرفه و بدون مذاکره به مخالفان ۹۴
- ۴-۳. ضعف حکومت در مدیریت بحران و مدیریت افکار عمومی ۹۵
- ۴-۴. نقش مهم خیانت ارتشی‌ها و برخی اشخاص نزدیک به شاه به کشور ۹۶
- ۴-۵. نداشتن تجهیزات ضدشورش عاملی مهم در افزایش کشته‌ها ۹۸
۵. تخریب ویژه و گسترده تصویر و جایگاه آیت‌الله خمینی ۹۹
- ۵-۱. زیر سؤال بردن جایگاه بالایی آیت‌الله خمینی میان مردم و سررویان ۱۰۱
- ۵-۲. ادعای سوءاستفاده آیت‌الله خمینی از رسانه‌ها و گروه‌های سیاسی ۱۰۵
- ۵-۳. ریاکار، ظاهر فریب و دروغ‌گو خواندن آیت‌الله خمینی ۱۰۷
- ۵-۴. ارتجاعی و خشونت‌طلب نشان دادن آیت‌الله خمینی ۱۱۲
- ۵-۵. ارائه تصویر مغرور و خودرأی هم‌زمان با تصویر بدعهد و سست‌رأی ۱۱۶
۶. تخریب عمومی تصویر و عملکرد گروه‌های انقلابی و بدنه مردمی آن ۱۱۹
- ۶-۱. تصویری وحشیانه، مخرب و خشونت‌آمیز از معترضان ۱۲۰

- ۶-۲. وجود جنگ قدرت شدید میان گروه‌های انقلابی ۱۲۳
- ۶-۳. وجود مذاکرات مخفیانه انقلابیون با حکومت به رغم رُست سیاسی اعتراضی ۱۲۵
- ۶-۴. استفاده گسترده مخالفان از دروغ‌پردازی و عملیات روانی ۱۲۷
- ۶-۵. بی‌توجهی انقلابیون به ایران و بی‌اهمیت‌بودن ملیت در ذهن آنان ۱۳۱
- ۶-۶. ناآگاهی گروه‌های مخالف و بدنه عمومی معترض از اهداف انقلاب ۱۳۴
۷. ارائه تفسیر درباره علل وقوع انقلاب ۱۳۷
- ۷-۱. افزایش انتظارات عمومی و شکاف طبقاتی در پی رشد سریع کشور ۱۳۸
- ۷-۲. رشد طبقه متوسط شهری و کمبود آزادی‌های سیاسی و رسانه‌ای ۱۳۹
- ۷-۳. به خط افتادن منافع مالی گروه‌های مذهبی ۱۴۱
- ۷-۴. رضایتی رب از قدرت گرفتن شاه و خالی کردن پشت او ۱۴۳
- ۷-۵. حمایت مالی و تبلیغاتی کشورها و گروه‌های سوسیالیستی از مخالفان شاه ۱۴۶
۸. تصویرسازی از حالت گروهی تأثیرگذار در انقلاب ۱۴۸
- ۸-۱. پررنگ نشان دادن نقش جریان‌های گروهک‌های چپ‌گرا در شکل‌گیری انقلاب ۱۵۰
- ۸-۲. نقش حاشیه‌ای جریان‌های مذهبی و ریکاردی آنان برای غلبه ۱۵۳
- ۸-۳. مرجعیت آیت‌الله شریعتمداری در برابر آیت‌الله خمینی ۱۵۵
- ۸-۴. تصویر خنثی و بعضاً مثبت از شخصیت‌ها و گروه‌های سکولار و لیبرال ۱۵۷
- ۸-۵. تقبیح اقدامات روشنفکران چپ‌گرا و لیبرال در جریان انقلاب ۱۵۹
- فصل سوم: معرفی استراتژی‌ها، گفتمان‌های کلان و اهداف گمنام ۱۶۱
۱. استراتژی‌ها و تاکتیک‌های مستند انقلاب ۵۷ در خلق گفتمان ۱۶۱
- بزرگ‌نمایی ۱۶۲
- توجیه ۱۶۲
- سکوت ۱۶۳
- تخریب ۱۶۳
- تحریف ۱۶۴
- تفسیر ۱۶۵
- کلپشه‌سازی ۱۶۵

طبیعی سازی	۱۶۶
زاویه روایت	۱۶۷
منابع جهت دار	۱۶۷
تدوین مغرضانه	۱۶۸
۲. گفتمان‌های کلان حاکم بر مستند انقلاب ۵۷	۱۶۸
سلطنت طلبی	۱۶۹
توسعه غربی	۱۷۰
اسلام فدی	۱۷۱
ی‌گرای	۱۷۱
۳. گفتار مناسبت انقلاب ۵۷ در زمینه انقلاب اسلامی	۱۷۲
انقلابی غیر منطقی علیه پیمی کارآمد	۱۷۳
انقلابی نامشروع و بعد از سیزده آبان	۱۷۴
انقلابی غیراسلامی یا اسلام محسوس	۱۷۴
۴. اهداف و اغراض گفتمان مناسبت انقلاب ۵۷	۱۷۴
جمع بندی و نتیجه گیری	۱۷۷
کتابنامه	۱۸۳
نمایه اعلام	۱۹۳

پیشگفتار

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، علاوه بر جریان آکادمیک تاریخ‌نگاری در حوزه کتاب، دو جریان سلطنت‌طلب و روشنفکری با قرارداد انکار اصلی خود مبنی بر تحریف تاریخ انقلاب و تظلم رژیم پهلوی، در پی میراساختن خاندان پهلوی از فسادهای اقتصادی، اخلاقی، فرهنگی، سیاسی و... برآمدند. در سال‌های اخیر شاهد پی‌گرفتن رویکرد دیگری از این جریان را در ورود به حوزه فضای مجازی و رسانه‌ای هستیم که از طریق ساخت کلیپ در شبکه‌های مختلف موبایلی و تولید مستندهای تاریخی - سیاسی مانند «انقلاب ۵۷»، «مردان دیروز»، «از تهران تا تهران»، «۳۷ روز»، «رضاشاه»، «رد پای خاطره»، «شب بود» و... در شبکه‌های ماهواره‌ای مانند بی‌بی‌سی، «من و تو» و... در روایت تاریخ انقلاب ایجاد شبهه کرده، اقدامات دشمن را تظہیر و توجیه و آنان را خادمان ملت قلمداد کرده‌اند!

در کنار پاسخ به شبهه‌های تاریخی پهلوی‌ها - که در دفتر متن یگری به سرانجام می‌رسد - می‌بایست در این کتاب نشان دهیم که چگونه شبکه‌های ماهواره‌ای درباره این موضوع، پیام را در محتوای رسانه‌ای به اشکال مختلف بازنمایی و تصویرسازی می‌کنند؟ شیوه‌های مختلف برجسته‌سازی و چارچوب‌بندی محتوای رسانه‌ای آنان چگونه است؟ کم و کیف طرح دال‌ها (مفاهیم مهم) در متن، شیوه‌های اقناع و مقاعدسازی، شیوه‌های ابهام‌سازی در محتوا، روش‌های اغفال و دورسازی مخاطب از واقعیت - و نه بحث از اینکه واقعیت چیست - چگونه است؟ کتاب حاضر درصدد است این مطالب را برای مخاطب بازگو کند.

اثر مذکور حاصل تلاش گروه مطالعات فرهنگی و اجتماعی مرکز پژوهش‌های جوان است. این مجموعه، شاخه‌ای از شاخسار پر بر و بار پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی^۱ است که با گروه‌های علمی «بینش و اندیشه»، «مطالعات فرهنگی و اجتماعی»، «نظام‌ها و مطالعات انقلاب اسلامی»، «اخلاق، تربیت و روان‌شناسی»، «سنت‌های حوزوی و آداب طلبگی» به افق‌های پیش رو و گام‌های پیشرو در عرصه فرهنگ جامعه اندیشیده و آثار مفیدی به ثمر نشانده است. رشد و شکوفاندن باورها و گرایش‌های دینی معرفی الگوهای مطلوب رفتار دینی و پاسخ به نیازها و خواسته‌های جوانان در زمینه‌های دینی، فرهنگی و اجتماعی از مهم‌ترین اهداف فراروی مرکز است تا با رصد شرایط روز جامعه، به صید موضوعات ضروری دست زند و پژوهش‌هایی مفید بیافریند.

مرکز پژوهش‌های جوان در چهار سطح جوان، دانشجوی، اندیشه و طلبه به تولید آثاری در قالب‌ها و آرایه‌های گوناگون مشغول است:

۱. مخاطبان «کتاب جوان» تحسین‌کردگان دوره متوسطه‌اند و عموماً ۱۷ تا ۲۴ سال دارند.
۲. مخاطبان «کتاب دانشجوی» دانش‌پژوهان مقطع کاردانی و کارشناسی با حدود سنی پیش‌بینی‌شده ۱۸ تا ۲۶ ساله‌اند.
۳. مخاطبان «کتاب اندیشه» جوانان عبورکردن از «سه‌بلات مقطع کارشناسی و با سن پیش‌بینی‌شده کمتر از ۲۸ ساله‌اند.
۴. مخاطبان «کتاب طلبه» جوانانی هستند که سال‌های ۱۷ تا ۲۰ سطوح میانی علوم حوزوی را می‌گذرانند.

۱. پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی با توجه به بایستگی تحقیقات دقیق و منسجم، نظریه‌پروری و نوآوری درباره زیرساخت‌های اندیشه دینی و نظامات اجتماعی مبتنی بر آن و پرداخت علمی و روزآمد حوادث فکری و صیانت از هویت فرهنگی و سلامت فکری قشرهای تحصیل‌کرده و نسل جوان کشور، به عنوان نهادی علمی - پژوهشی و آموزشی، دانشگاهی و حوزوی در سال ۱۳۷۳ تأسیس شد. این پژوهشگاه دارای شخصیتی حقوقی، مستقل و در حکم نهاد عمومی و غیردولتی و غیرانتفاعی است که در قالب چهار پژوهشکده حکمت و دین‌پژوهی، نظام‌های اسلامی، فرهنگ و مطالعات اجتماعی و دانشنامه‌نگاری دینی و همچنین مرکز پژوهش‌های جوان فعالیت می‌کند.

کتاب پیش رو از آثار سطح اندیشه این مرکز است.

این مرکز با قدردانی از آقایان دکتر حسن بشیر (استاد تمام دانشگاه امام صادق(ع)) و کاظم مؤذن برای انجام این اثر، سپاس از آقای علی محمد طرفداری که ضمن ارزیابی اثر، به ویراستاری علمی (تاریخی) آن نیز همت گماردند، تلاش مجدانه مدیر گروه مطالعات فرهنگی و اجتماعی، آقای مهدی رحیمی، شورای علمی گروه و همکاری دیگر ارزیاب گرامی، آقای عبدالله بیچرانلو، صمیمانه در انتظار نقدها و پیشنهادهای خوانندگان تیز بین نشسته است.

مرکز پژوهش‌های جوان